MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

YENİ TERÖRİZM VE ULUSLARARASI GÜVENLİĞE ETKİLERİ

Selim Kurt*

Özet

Siyasal amaçlı şiddet kullanımı olarak özetlenebilecek olan terör, modern bir olgu olmayıp, aslında çok uzun bir geçmişe sahiptir. Hiç kuşkusuz terörizm açısından yakın geçmişteki en önemli kırılma noktası 11 Eylül saldırılarıdır. Bu noktaya kadar geleneksel terörizm olarak nitelendirebileceğimiz terörün parametrelerinin de önemli ölçüde değiştiği söylenebilir. Öncelikle artık terörist örgütler organizasyon şemaları belirsiz, minimum emir komuta zincirine dayalı, gevşek ve hücre tabanlı ağlar halinde organize olmaktadırlar. Ayrıca eylemlerinde geleneksel konvansiyonel silahların yanı sıra yüksek yoğunluklu silahların da kullanıldığı görülmekte ve söz konusu örgütlerin kitle imha silahlarına erişimlerinin arttığı da müşahede edilmektedir. İlave olarak bu yeni terörizmin aşırılıkçı düşüncelerinin zeminini oluşturan fikirsel yapılar da geleneksel terörizme nazaran siyasal olarak belirsiz, dine dayalı veya mistik motivasyonlar tarafından yönlendirilmektedir. Bu yeni teröristler can kayıplarını en üst düzeye çıkaracak alışılmadık asimetrik terör yöntemleri kullanmaktan da kaçınmamaktadırlar. Ayrıca 90'lı yıllarla birlikte tüm dünyaya yayılan internet ve buna paralel olarak popüler olan sosyal medyanın kullanışlılığının farkına da varan teröristler internetin ve dolayısıyla da sosyal medyanın kullanımında ve manipüle edilmesinde de uzmanlaşmışlardır. Bu çerçevede çalışmada, tüm bu nitelikleri dolayısıyla geçirdiği dönüşüm sonucunda "Yeni Terörizm" olarak adlandırılan ve Soğuk Savaş sonrası dünyada uluslararası güvenliğe yönelik en önemli tehdit olarak tanımlanan terörün, uluslararası güvenlik ortamı üzerindeki etkilerinin analiz edilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Terörizm, Yeni Terörizm, Uluslararası Güvenlik, Dinsel Aşırılıkçılık, Küresel Teröre Karşı Savaş.

Terörizm Nedir?

Terörizmi tanımlamadan önce nedenine bir göz atarsak, terörün insanların zihninde başladığı sonucuna ulaşabiliriz. Esasen terör zihinlerde yaşar ve olgunlaşır, bunun nedeni ise insanın bu hususa ilişkin tecrübesinin

* Doktor Öğretim Üyesi, Giresun Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, E-Posta: selim.kurt@giresun.edu.tr

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

terör hissiyatına dayanmasıdır. Pek çok çalışma, taktikleri, normatif olarak çağrıştırdığı mana ve amaçları tarihsel süreçte dönüşen terörizm adını verdiğimiz faaliyetin tarihsel olarak koşullandığını göstermektedir. Terörün araçsallaştırılması tarih ötesi insan gerçekliğine dayanan bir faaliyet, bir uygulamadır.[1]

Diğer taraftan terörizmin tanımlanması hususu sosyal bilimlerin en tartışmalı konularından biridir. Bu konuda yaşanan zorluk, alanda yaygın bir şekilde kabul görmekte ve üzerinde ayrıntılı çalışmalar yapılmaktadır. Terörizmi gerilla savaşı, suç veya çılgın seri katillerden ayırt etme probleminin yanı sıra "birinin teröristi, diğerinin özgürlük savaşçısıdır" şeklinde genel olarak bilinen ifade, "terörizm" sınıflandırılmak istediğinde moral bir yargıda bulunulabilmesi problemini de ortaya koymaktadır. Bu nedenle halen terörizme ilişkin yaygın bir şekilde kabul edilmiş bir tanım bulunmamaktadır. Walter Laqueur gibi bazı yazarlar "hem terörizmin kapsamlı bir tanımının bulunmadığını hem de yakın bir gelecekte de bulunmamasının mümkün olmadığını" iddia etmektedirler. Diğer taraftan Jeffrey Simon, terörizmin tüm dünyada kullanımda olan en az 212 farklı tanımının olduğunu ifade etmekte ve bunlardan 90'ının hükümetler ve diğer kurumlar tarafından kullanıldığına işaret etmektedir.[2]

Terörizm kelimesi Latince kökenli bir kelimedir. Gerçekten de Latince "terrere" kelimesinden gelen sözcüğün anlamı "korkudan titreme" veya "titremeye sebep olma"dır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde "yıldırı" şeklinde ifade olunan kelime, Fransızca Petit Rebort sözlüğünde "bir toplumda bir grubun, halkın direnişini kırmak için yarattığı ortak korku" olarak tanımlanmaktadır.[3]

Zaman içinde terörizmin diğer anlamlarının önüne, "siyasi bir amaçla" yapılıyor olmak da eklenmiş, yani siyasi bir amaçla hareket etme ve dehşete düşürme, korku salma terör eyleminin temel unsurları haline gelmiştir.[4] Esasen siyasi amaçla yapılan eylemlerin tarihi, siyasi bir otoritenin ortaya çıkışıyla ilişkilendirilmekte olup, iktidarın tek bir kişinin eline geçmesi ve bu kişinin ortadan kaldırılmasının siyasi değişime yön verebilmenin en seri ve basit yolu

---

[1] Ken Booth ve Tim Dunne. Terror in Our Time (New York: Routledge, 2012), s. 18.

[2] Alexander Spencer, "Questioning the Concept of 'New Terrorism'," *Peace Conflict & Development*, no. 8 (2006): 2-3.

[3] Atilla Yayla, "Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve," *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 4, no. 1 (1990): 335. ve "Terör", TDK Büyük Türkçe Sözlük, Erişim Tarihi: 03 Ekim 2018. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts.

[4] Tuğçe Gençtürk, "Terör Kavramı ve Uluslararası Terörizme Farklı Yaklaşımlar," *Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi*, (2012): 3, Erişim Tarihi: 03 Eylül 2018, http://sam.baskent.edu.tr/makaleler/tgencturk/TerorUluslararasi.pdf.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
olduğunun keşfedilmesine dayanmaktadır. Bu şekildeki eylemler genellikle ya şahsi ya da hizbi sebeplerden veya taht kavgaları hüviyetinde vuku bulmuşlardır. Bu çerçevede gerçekleştirilen eylemlerin mağdurları kimi zaman bir zorba, kimi zaman da bir haydut olsa da, onu öldürmek bir cinayet olarak değil bir fazilet olarak görülmüş ve bu eylemleri bir fazilete dönüştürecek ideolojik meşruiyet kazandırma çabaları genellikle siyaset ve din bağlamında gerçekleşmiştir.[5]

Bu çerçevede, çok genel bir bakış açısından, terörizm bireylerin veya ulus-altı grupların şiddeti, terör eylemlerinin kurbanlarının ötesinde daha büyük bir dinleyici kitlesinin gözünü korkutmak suretiyle politik veya sosyal bir amaç elde etmek için önceden tasarlanmış şiddetin kullanımı ya da kullanma tehdidinde bulunulmasıdır.[6]

Terörizmi milattan öncesine götürerek bugünkü Filistin topraklarında faaliyet göstermiş bulunan Yahudi kökenli Scari örgütü ile özdeşleştirenler olduğu gibi Hasan Sabbah'ın Haşhaşin'lerini ilk örgütlü terör hareketi olarak gösteren uzmanlar da bulunmaktadır. Ayrıca terörizmi anarşizmle özdeşleştirerek günümüz eylemlerine referans olarak 18'nci yüzyılda Çarlık Rusya'sında ortaya çıkan Narodnoya Volya'yı verenler de bulunsa da,[7] terör kelimesinin, bugünkü anlamında ilk defa Fransa'da, Fransız Devrimi'nden sonra kullanıldığı kabul edilmektedir.[8]

Bu çerçevede terör kelimesi Batı'nın kelime dağarcığına Fransız ihtilalcilerinin iç düşmanlarına yönelik 1793 ve 1794 yıllarındaki eylemleri dolayısıyla girdiği söylenebilir. Kelime doğrudan idam şeklinde tezahür eden hükümet baskısına göndermede bulunmaktadır. Terör iktidarı döneminde yaklaşık 17.000 yasal idam gerçekleşmiş ve 23.000 civarında da yasadışı idam vakası vuku bulmuştur. Bazı uzmanlar 1793-1795 yılları arasındaki son derece kanlı Vendee Sivil Savaşını da Terör İktidarı'nın bir sonucu olarak görmekte olup, bu savaşın da dahil edilmesi halinde yasal araçlarla öldürülenlerin sayası 200.000 dolaylarına ulaştığı söylenmektedir.[9]

Fransız İhtilali uzmanları, radikal devrimci gücün etkili olduğu iki yılda orijinal Terör İktidarı'nı Fransız muhaliflere yönelik devletin organize ettiği

---

[5] Bernard Lewis, *Haşhaşiler: İslam'da Radikal Bir Tarikat*, çev. Kemal Sarısözen (İstanbul: Kapı Yayınları, 2018), 194-195.

[6] Todd Sandler, "New frontiers of Terrorism Research: An Introduction," *Journal of Peace Research* 48, no. 3 (2011): 280.

[7] Ercan Çitlioğlu ve Fatih Dedemen, "Terörizmi Anlamak," *Güvenlik Bilimleri Dergisi* 3, no. 2 (2014): 26.

[8] Yayla, a.g.e., 335.

[9] Charles Tilly, "Terror, Terrorism, Terrorists" (sunum, Theories of Terrorism: A Symposium, Washington, DC, Mart 2004): 9.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
veya devlet destekli bir şiddet olarak değerlendirmektedirler. Ancak Fransız İhtilali'nden bu yana terör kelimesinin anlamı da genişlemiştir. Halen terör hususunda çalışan uzmanlar terörü vatandaşların gözünü korkutmaya yönelik bir yıldırma politikası olarak görmeye devam etmektedirler. Bunun en iyi örneği Joseph Stalin'in Sovyetler Birliği içerisinde muhaliflere karşı idamı kullanmış olmasıdır. Ancak uzmanlar terör terimini, tıpkı Basklı ayrılıkçıların, İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu'nun ve Sri Lanka'daki Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları gibi yerel muhaliflerin hükümet hedeflerine yönelik gizli saldırılarına işaret etmek için de kullanmaktadırlar. Zaman zaman etnik temizlik ve soykırım gibi uygulamalar da terör yakıştırmasına maruz kalmaya başlamıştır. Bu nedenle terim günümüzde çok çeşitli insan gaddarlıklarını tanımlamak için kullanılır hale gelmiştir.[10]

Yeni Terörizm ile Eski Terörizm Arasındaki Farklar

Terörizme ilişkin hangi tanım kabul edilirse edilsin, pek çok bilim adamı, hükümet analizcisi ve politikacı 1990'lı yılların ortasından itibaren terörizmin yeni bir karakteristik ile birlikte yeni bir şekle dönüştüğünü iddia etmektedirler. Onlar, 20. yüzyılın ortasında geçerli olan eski terörizm konsepti ile karşılaştırıldığında farklı aktörleri, motivasyonları, amaçları, taktikleri ve hareket tarzlarını içeren "yeni" bir terör konseptine işaret etmektedirler. 11 Eylül'den bu yana bu yeni terörizm şekli, önemli ölçüde ön plana çıkmış ve hiç şüphesiz tüm dünyada merkezi bir mesele haline gelmiştir.[11] Ancak bu, terörizme ilişkin "yeni" etiketlemesinin doğrudan 11 Eylül olayları ile bağlantılı olduğu manasına da gelmemektedir. Terörizm için "yeni" ifadesi daha önce de kullanılmış olup, özellikle 1990'lı yılların ortasında su yüzüne çıkmıştır. Ancak terörizmin yeni karakterine bu kadar yaygın bir şekilde vurgu yapılmasının en önemli nedeni, hem fiziksel hem de duygusal olarak, 11 Eylül'de gerçekleşen saldırının yıkımı ile şokunun büyüklüğüdür.

Yeni terörizmi yeni yapan özellikleri birkaç başlık altında toplamak mümkündür. Bunlardan ilki terörizmin faillerinin uluslararası olarak hareket etmeleridir. İkincisi eski terörist ağların güçlü hiyerarşik yapılarının aksine gevşek bir şekilde organize edilmiş ağlarda faaliyet göstermeleridir. Üçüncüsü, politik ve milliyetçi ideolojilerin aksine büyük ölçüde dinsel dürtülerle hareket etmeleri ve dinsel fanatikler olarak görülmeleridir. Dördüncüsü, kitle imha silahları da dahil, mümkün olduğunca çok sayıda insanı öldürmelerine olanak tanıyacak silahların arayışı içerisinde olmalarıdır. Ve nihai olarak kurbanların

[10] Tilly, a.g.e., 9.
[11] Spencer, a.g.e., s. 4.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
seçiminde herhangi bir hassasiyet göstermeyip, rastgele hareket almalarıdır. Bu çerçevede, yeni terörizm, kapsamının ortaya konması ve eski olandan farklı olan yönlerinin tespiti için operasyon alanı, organizasyonel yapı, ideolojik arka plan, kullanılan taktikler ve kurbanların tespiti gibi açılardan ele alınarak değerlendirilmiştir.[12]

Operasyon Alanı

Yeni terörizmin faillerinin uluslararası seviyede faaliyet gösterdikleri söylenmektedir. Ulusal bağ ve düşüncelerle bağlı olmadıkları gibi, kendi finansal kanalları bulunmakta ve gevşek bir şekilde organize olmuş ağlar şeklinde organize olmaktadırlar. Bu durum, tamamıyla ulusal ve topraksal odak noktalarına ve hiyerarşik bir organizasyona sahip olan eski terörizm ile tezat teşkil etmektedir.[13]

Bu çerçevede yeni terörizm taraftarları geleneksel terörist grupların açık bir topraksal yönelime sahip olduklarını ve kendi ev sahibi bölgeleriyle sınırlı bulunduklarına işaret etmektedirler. Bu sadece eski etno-milliyetçi gruplar için geçerli olmadığı gibi, 1970'lerde ve 1980'lerde Batı Avrupa'da faaliyet gösteren ve Marksist teröristler gibi küresel ideolojilere sahip oldukları farz edilen gruplar için de geçerlidir. Onların faaliyetlerinin ve eylemlerinin de büyük ölçüde yöneldiği bir ağırlık merkezi mevcuttur. Operasyon alanına ilişkin bu geleneksel kalıba karşın, yeni terörizmin terörist grup organizasyonu olarak gerek erişim gerekse yönelim açısından artan oranda uluslararası bir nitelik kazandığı görülmektedir. Milliyetçi ve ayrılıkçı gündemlere sahip olan eski terörizm bu nedenle daha çok spesifik bir ülke ve bölgedeki politik durum ile ilgiliyken, küresel statükoyu değiştirme ve yeni bir dini temelli dünya düzeni kurma hedefiyle hareket eden yeni terörizm ise daha geniş bir coğrafi gündeme sahiptir. Sonuç olarak yeni terörizmin tekil olarak devletlerden daha çok uluslararası sistemin tamamına bir meydan okuma teşkil ettiği söylenebilir. Özellikle dinsel temelli terör örgütlerinin en önemli temsilcilerinden olan El Kaide'nin uluslararası terörist faaliyetlerinin genişliği, kollektif politik düşün dünyamızı yeni terörizmin küreselleştiği hususunda ikna eden en önemli etmenlerden biridir.[14]

---

[12] Isabelle Duyvesteyn, "How New Is the New Terrorism?," *Studies in Conflict & Terrorism* 27, no. 5 (2004): 443.

[13] Duyvesteyn, "a.g.e., s. 443.

[14] Andreas Gofas, "'Old' vs. 'New' Terrorism: What's in a Name?," *Uluslararası İlişkiler* 8, no. 32 (2012): 23-24.

Organizasyonel Yapı

Yeni terörizmin savunucularına göre, yeni ve eski terörizm arasındaki en önemli farklılıklardan biri de onların organizasyon yapısından kaynaklanmakta olup, geleneksel terörist gruplar hiyerarşik bir yapıya sahipken, "yeni" gruplar gevşek bir ağ yapılanmasına sahiptirler. Eski terörizmden farklı olarak yeni terörizm, grubun yer aldığı ülke ve bölgede geleneksel hiyerarşik komuta ve kontrol yapısına sahip bir organizasyondan ziyade gevşek bir şekilde eklemlenmiş uluslararası bir şebeke kullanan ve şebekeleri destekleyen karmaşık ve belirli bir biçimi bulunmayan bir organizasyona sahiptir. Hiç şüphesiz yeni ve geleneksel terörist gruplar arasında yukarıda belirtilen organizasyonel farklılıklar daha çok El Kaide örneğinden kaynaklanmakta olup, El Kaide çeşitli yerel eylemlere küresel bir çerçeve sunan ve onları aynı zamanda birleştiren "franchise" bir örgüt olarak tanımlanmaktadır.[15]

El Kaide gibi şemsiye örgütler, dünya çapındaki eylemleri motive etmek için coğrafi olarak geniş bir alana dağılmış olan eğitim kamplarında eğitilmiş ve motive edilmiş daha küçük bir hücreler ağının yaratılmasını teşvik etmektedirler. Şemsiye grup tarafından sağlanan şebeke dışsallıkları, böyle bir terörist gruba, aksi taktirde grubun içsel uyumunu zayıflatma eğiliminde olacak olan geniş bir alanda faaliyet yürütmenin olumsuz etkilerini bertaraf etme imkanı tanır. Ayrıca her bir hücrenin küçük doğası, hücre liderlerine güven atmosferini besleme imkanı tanıdığı gibi, grup üyeleri arasında, yüksek risk almalarına sebep olacağından, örgütten çıkma hususunda korku yaşamalarına neden olur. Her bir hücre bağımsız bir şekilde kendi başına hareket ettiği için, hücrelerden herhangi birinin kimliğinin bir terörist saldırının kurbanı tarafından ortaya çıkarılması, diğer hücrelerin veya şemsiye organizasyonun otomatik ve kolay bir şekilde tespit edilmesine ya da bir karşı saldırıya maruz kalmasına engel olur.[16]

İdeolojik Arka Plan

Yeni terörizmin bir takım ayırt edici özellikleri olsa da, bu özelliklerden belki de en önemlisi ve tanımlayıcı olanı, terörizmin laik ideolojik motivasyonlarının yerini dini motivasyonların alması ve tarihsel süreçte bu tür bir değişimin ortaya çıkmasıdır. Esasen eski teröristlerin hedeflerinin seçimi onların düşünce yapısını yansıtmakta olup, son derece sembolik bir karakter arz etmektedir. Bu çerçevede, geleneksel terörizmin laik

[15] Gofas, a.g.e., s. 22.
[16] Anne Rathbone ve Charles K. Rowley, "Terorism," *Public Choice* 111, no. 1/2 (2002): 11.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
karakteri, 1945 sonrası dönemde terörizmin çoğunlukla milliyetçi ve özellikle de ayrılıkçı hareketlerle ilişkili olduğu fikrinden ortaya çıkmıştır. Bu örneklerde terörizmin hedefi dar ve siyasi nitelikte olup, büyük ölçüde yabancı yönetimlerin devrilmesini ve self-determinasyon ilkesinin uygulanmasını içermektedir. Milliyetçi terörizm, daha geniş kapsamlı ideolojik düşünceler tarafından teşvik edildiği durumlarda devrimci Marksizm ya da Maksist-Leninist düşünceye dayanmıştır. Ancak 1980'li yıllara gelindiğinde din siyasi şiddetin önemli motivasyon kaynaklarından biri olmaya başlamıştır.[17]

Bu noktada yeni terörizm algısının, daha bilindik olan geleneksel politik olarak motive edilmiş terörizmden temel olarak farklılık arz ettiği söylenebilir. Bu yeni terörizmin ideolojik motivasyonu büyük ölçüde dönüşümsel ve vahiye dayanan inançlara vurgu yapan genellikle İslamiyet ile bağlantılı dinsel doktrinlerden türetilmiştir. Bu nedenle bu dinsel ideolojik arka plan radikal bir şekilde farklılık arz eden değerler sistemi, meşrulaştırma ve gerekçelendirme mekanizmaları ile ahlak konseptleri üretmektedir.[18] Dinsel olarak motive edilmiş terörist organizasyonların yükselişinin Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle çakıştığı kabul edilmektedir.[19] Bu çerçevede 90'lı yılların başından itibaren dinsel temelli ideolojiye dayanan terör örgütleri tüm dünyada yaygınlık kazanmaya başlamış olup, örneğin 1995 yılında faal olduğuna inanılan 56 terörist grubun neredeyse yarısının, niteliği ve/veya motivasyonu çerçevesinde dini olarak sınıflandırılabileceği ifade edilmiştir. İslamcılık şeklindeki genel ve radikal nitelikli siyasi-dini ideolojinin motive ettiği El Kaide bu eğilimin kesin olarak örneğidir, ancak tek örneği değildir.[20]

Kullanılan Taktikler

Terörizmin bir diğer "yeni" özelliği ise teröristlerin para karşılığı olarak ya da imalat yoluyla nükleer, kimyasal ya da biyolojik kitle imha silahlarına erişim arayışlarının başarı şansının gittikçe artmasıdır.[21] Geleneksek teröristlerin nükleer, kimyasal ve biyolojik silahları nadiren kullandıkları, buna karşılık "yeni" teröristlerin söz konusu kitle imha silahlarını, radikal gündemlerini ilerletmenin meşru bir yolu olarak gördükleri iddia edilmektedir. Geleneksel teröristler stratejik, politik ve etnik sınırlamalar içerisinde hareket etmekte ve anlaşıldığı kadarıyla da kitle imha silahlarını kullanma hususunda

[17] Andrew Heywood, *Küresel Siyaset*, çev. Nasuh Uslu ve Haluk Özdemir (Ankara: Adres Yayınları, 2013), 345 ve Duyvesteyn, a.g.e., 445.
[18] Gofas, a.g.e., s. 25.
[19] Duyvesteyn, a.g.e., s. 445.
[20] Heywood, a.g.e., s. 345.
[21] John Deutch, "Terrorism," *Foreign Policy*, no. 108 (1997): 11.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

çok da istekli davranmamaktadırlar. Onun yerine uyguladıkları şiddeti ateşli silahlar ve patlayıcılar ile sınırlandırarak, nükleer, kimyasal ya da biyolojik saldırılara müsamaha göstermeyecek olan politik destekçilerini yabancılaştırmaktan kaçınmaktadırlar.[22] Geleneksel teröristleri bu hususta sınırlandıran üç önemli nedenden söz edilebilir. Bunlardan ilki, geçmişte teröristlerin, kullanımları teknik bir ustalık gerektiren kitle imha silahlarını tercih etmiyor olmalarıdır. İkincisi hiyerarşik örgütlenme yapısının teröristlerin eylem özgürlüklerinin önünde önemli bir kontrol mekanizması işlevi görmesidir. Üçüncüsü ise, siyasi çıkarlar ve ayrıcalıklar elde ederek davalarında başarıya ulaşmak isteyen komuta sınıfının eylemlerde kitle imha silahları kullanılmasına izin vermemesinin yanı sıra bu silahların kullanılmasından sonra tüm sistemin düşmanlığını kazanmak istememeleridir.[23] Aksine, yeni teröristler stratejik ve politik mülahazalarla daha az bağlı oldukları gibi, kitle imha silahlarının kullanımı hususunda da daha isteklidirler. Radikal bir dini inanç sistemine sahip olan bu teröristler geniş sosyal hareketlerden izole edildikleri gibi, kamuoyunu da çok fazla dikkate almamaktadırlar.[24] Ayrıca kitle imha silahlarının ucuzlamasının yanı sıra saklanmasının da daha kolay hale gelmesi de bu silahların kullanımını teröristler için daha da kolaylaştırmaktadır.[25] Bunun bir sonucu olarak, dinsel rakiplerini tamamen ortadan kaldırma veya küresel bir kıyameti tetikleme gibi aşırılıkçı amaçlarını gerçekleştirmek için yeni teröristler nükleer, kimyasal ya da biyolojik silahların kullanımı hususunda daha büyük bir potansiyele sahiptirler.[26]

Özellikle SSCB'nin dağılması teröristlerin kitle imha silahlarına erişimi olasılığını önemli ölçüde arttırmış olup, istihbarat birimleri özellikle SSCB'nin dağılmasını takiben eski Sovyet Cumhuriyetleri'nden nükleer bileşen çıkarılmaya çalışıldığına dair çok sayıda istihbarat almışlardır. Bu raporların pek çoğu doğru çıkmasa da, SSCB'nin çökmesi, Rus toplumunun dışarıya açılması ve yaşadığı ekonomik zorluklar, eski Sovyet Cumhuriyetleri'nin nükleer güvenlik sisteminin sorgulanmasına neden olmuştur. Bu çerçevede aldıkları ücret yaklaşık olarak geçim seviyesinde olan Rus nükleer

[22] Antony Field, "The 'New Terrorism': Revolution or Evolution?," *Political Studies Review* 7, no. 2 (2009): 200.
[23] Selim Kanat, "Terörizmin Dünü Bugünü Yarını: Siyasal Gerçekçi Bir Değerlendirme," *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 19, no. 3 (2014): 206.
[24] Field, a.g.e., 200.
[25] Rathbone ve Rowley, a.g.e., 16.
[26] Field, a.g.e., 200.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
komplekslerinde çalışan ve nükleer malzemelere erişimi olan binlerce kişinin, pazardaki herhangi birine nükleer bileşenleri satın alması hususunda teklifte bulunması ihtimali artmıştır. Ayrıca üretimi ucuz olan ve siviller üzerinde dehşet verici etkilere yol açabilecek olan kimyasal ve biyolojik silah tehdidine karşı da hükümetler son derece endişelidir. Bu hususa ilişkin somut örnek Japon Aum Shinrikyo terör örgütünün Tokyo metrosuna yönelik olarak düzenlediği sarin sinir gazı eylemedir. Yıllarca, konunun uzmanları kitle imha silahlarının teröristlerin amaçlarına hizmet etmeyeceğini ifade etmişlerdir. Bu şekilde gerçekleşecek olan kitlesel ölümlerin terörist iddiaların aksine sonuçlar yaratarak, küresel tepkilere neden olacağı iddia edilmiştir. Bu çerçevede teröristlerin "çok sayıda ölü yerine çok sayıda seyirci istediği"ne dikkat çekilmiştir. Ancak Aum Shinrikyo'nun düzenlemiş olduğu eylem, daha sonra El Kaide ve IŞİD'in eylemlerinde de görüldüğü üzere, bu kuralın bir istisnasını teşkil etmiştir. Esasen bu hususa ilişkin tük dünyada rahatsız edici bir sürecin yaşandığı söylenebilir. Bu çerçevede artık daha fazla sayıda terörist, kitlesel sivil hedeflere daha güçlü patlayıcılar kullanarak saldırmaktadırlar.[27] Bunun en can alıcı örneği ise hiç kuşkusuz 11 Eylül saldırılardır.

Kurbanların Tespiti

Yeni terörizmin, eskisinden en büyük farklılardan biri de hiç şüphesiz kurbanların seçimi hususundadır. Yeni terörizmin kurbanların seçiminde öncekilerle aynı ahlaki hassasiyetleri paylaşmamaktadır.[28] Geleneksel teröristler kurbanlarının tespitinde adeta cerrahi bir hassasiyetle hareket etmektedirler. Terörist eylemlerin kurbanlarına ilişkin Walzer'in yapmış olduğu üçlü ayrım bu duruma güzel bir örnektir. "Öldürülebilirliğin özetleyici skalası" adı verilebilecek olan bu ayrıma göre; zalim addedilen bir aygıta mensup devlet görevlileri öldürülebilir. Diğer taraftan devletin hizmetindeki, rejimin zalimane veçheleriyle ilgili olmayan öğretmenler ve sağlık personeli gibi diğer kişiler tartışmalı bir kategori oluşturmakta olup, sırf bunların devletten maaş aldıkları için öldürülmeleri düşüncesi aşırı ve ölçüsüz olacaktır. Üçüncü kategori ise özel kişiler olup, bunlar hiçbir şekilde öldürebilir değildir. Çünkü bunlar tutumlarını değiştirerek hayatlarını kurtaramazlar, bu nedenle de en ufak bir şüpheye yer bırakmayacak bir şekilde onları öldürmek ahlaki

[27] Deutch, a.g.e., 11.

[28] Gus Martin, *Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar*, çev. İhsan Çapçıoğlu ve Bahadır Metin (Ankara: Adres Yayınları, 2013), 161-162.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

değildir.[29] Bu duruma bir örnek olarak 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında Rusya'daki terörizm verilebilir. Bu terörizm türü belirli kişileri öldürmeyi, belirli bankaları soymayı ve belirli rehinleri kaçırmayı hedef aldığı için noktasal hassasiyet arz etmektedir. Nitekim 1900'lu yıllarda Rusya'da kurulan Sosyalist Devrimci Parti'nin popülerliği, kurbanlarının genelde nefret edilen devlet görevlileri olmasından ileri gelmektedir.

Buna karşılık, II. Dünya Savaşı sonrası dönemde, düşmanın kim olduğu, hangi hedeflerin meşru olduğu ve hangi silahların kullanılacağı tartışmaları çok daha yaygın bir hal almış ve bu yeni bir tür siyasal şiddete yol açmıştır. 20. yüzyılın sonlarına doğru terörizm, eylemlerinde ayrım gözetmeyen, masum insanları da öldürüp, sakatlayan, keyfi ve öngörülemeyen, savaş sözleşmeleri ya da yasalarını tanımayan ve savaşçılarla savaşçı olmayanlar arasında ayrım yapmayan yeni bir olgu haline gelmiştir. Eylemsel olarak yeni terör ahlakı son derece öngörülemez ve vahşidir. Örneğin Mart 2004'te dört ABD'li özel müteahhit Irak'ın Felluce kentinde düzenlenen bir pusuda öldürülmelerini takiben, cesetleri yakılmış, sokaklarda sürüklenmişler ve sonrada bir köprüde asılarak ifşa edilmişlerdir. Teröristlerin hedef seçimi hususundaki pervasız bu tavırları, modern silahların gittikçe artan ölümcüllüğüyle birleştiğinde, yüksek can kayıplarına neden olmaya başlamış ve benzeri görülmemiş ölçekte bir terör potansiyeli son derece muhtemel bir hal almıştır.[30]

Yeni Terörizmin Uluslararası Güvenliğe Etkileri

Bu bölümde, iki açıdan değişen organizasyon yapısı ve yöntemleriyle «yeni terörizm» olarak adlandırılan terörizmin günümüzde uluslararası güvenliğe yönelik en önemli meydan okuma olarak kabul edildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öncelikli olarak teorik perspektiften, terörizmin uluslararası güvenliğe etkisi ele alınmış ve bu çerçevede yeni terörizmin küresel bir boyut kazanması ile tahrip gücünün hiç olmadığı kadar artması gibi niteliklerinin uluslararası güvenliğe yönelik tehdit sıralamasındaki konumlanışına etkileri tespit edilmiş, ikinci olarak ise Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), Birleşmiş Milletler (BM) ve Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) gibi uluslararası güvenliğin sağlanmasında etkin olan örgütler tarafından terörizmin ne şekilde uluslararası güvenliğe yönelik en önemli tehdit

[29] Ariel Merari, "Ayaklanma Stratejisi Olarak Terörizm," çev. Bülent Tanatar, *Terörizmin Tarihi: Antikçağdan IŞİD'e* içinde (25-63), eds. Gerard Chaliand ve Arnaud Blin (İstanbul: Nora Kitap, 2016), 35.

[30] Martin, a.g.e., 161-162.

olarak etiketlendiği ele alınmıştır.

Teorik Düzeyde Yeni Terörizmin Uluslararası Güvenliğe Etkisi

11 Eylül olayları ile zirveye çıkan yeni terörizm akımının, terörizmin öneminde de köklü bir değişikliğe neden olduğu varsayılmaktadır. 11 Eylül ile birlikte terörizmin ortaya koyduğu tehdidin, daha önce görülmemiş bir önem düzeyine ulaştığı ve uluslararası güvenliğe yönelik bir numaralı meydan okuma olarak kabul edilmeye başlandığı görülmektedir. Bu değerlendirmelerin temelinde terörizmin artık 21. yüzyılda uluslararası politikayı tanımlayabilecek olan yeni fay hatlarından biri olduğu inancı da yatmaktadır. Esasen terörizme ilişkin bu değerlendirmenin iki nedenden kaynaklandığı düşünülmekte olup, bunlardan ilki terörizmin günümüzde gerçek anlamda küresel bir boyuta ulaşması, ikincisi ise tahrip potansiyelinin ciddi bir şekilde artmasıdır.

Terörizmin uluslararası, ulus ötesi ya da küresel bir boyuta sahip olduğu anlayışı kesinlikle yeni değildir, ancak terörizmin küresel olmasa bile gerçek anlamda ulus-ötesi bir olgu haline gelmesi, genellikle küreselleşmenin gelişmesiyle ilişkilendirilmektedir. Bu nedenle yeni terörizm bazen küreselleşmenin çocuğu olarak da lanse edilmektedir. Bunun çeşitli nedenleri bulunmakta olup, bu nedenlerden ilki, insanların, malların, paranın, teknolojinin ve fikirlerin artan oranda sınırları aşması olup, bu eğilim genelde devletlerin aleyhine olacak şekilde, teröristler başta olmak üzere, devlet dışı aktörlerin işine yaramıştır. İkincisi, artan uluslararası göç hareketleri olup, bu şekilde meydana gelen diaspora topluluklarının terör örgütlerinin temel para ve insan kaynağı haline gelmesi çerçevesinde terörist çabaların sürmesine katkıda bulunarak, söz konusu faaliyetleri kolaylaştırıcı bir etki göstermiştir. Üçüncüsü ise, küreselleşmenin tetiklediği Batılı malların, fikirlerin ve değerlerin yayılması, küresel Güney'in fakirleşmesi ve küresel kapitalist sistemin dengesizliği gibi gelişmelerin bu akımlardan etkilenen topluluklarda tepki mahiyetinde siyasi militanlığın yaygınlaşmasını desteklemesidir. Bu ise terör örgütleri için daha çok militan manasına gelmektedir.[31]

Özellikle günümüzün küresel alanda faaliyet gösteren en tehlikeli terör yapılanmaları olan dini temelli terör örgütlerinden Cihatçı terör örgütleri dikkate alındığında; bu örgütlerin 1970'lerde ve 1980'lerde ülke içerisinde gerçekleştirdikleri mücadelenin küresel mücadeleye baskın çıktığı görülmektedir. ABD'ye düşmanlık ve Batı'ya karşı daha geniş bir mücadele fikri ulusal düzeyde güç elde etme girişimlerinin sadece arka planını

[31] Heywood, a.g.e., s. 347.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
oluşturmaktadır. Ancak bu durum 90'lı yılların ortasından itibaren değişmeye başlamış olup, değişim büyük oranda siyasi İslam'ın ülke içi hedeflerine ulaşmada başarısız olmasından kaynaklanmaktadır. Yani bu örgütlerin faaliyet gösterdikleri ülkelerdeki anti-demokratik ve baskıcı rejimler tahmin edildiğinden daha istikrarlı ve kalıcı olmuş ve uyguladıkları askeri tedbirlerle dini motivasyonlu kalkışmaları bastırmaya muvaffak olmuşlardır. Bu bağlamda İslami hareket içerisinde gücünü artıran unsurlar, "uzak düşman", yani Orta Doğu'ya ve bütün İslam dünyasına yönelik Batı ve özellikle Amerikan politikası etrafında stratejilerini yeniden düzenlerken cihat küresel bir olgu haline gelmiştir.[32]

İslami temelli olduğu iddia edilen terörün küreselleşmesine giden yoldaki en önemli adım hiç kuşkusuz, Afganistan'da Sovyet askerilerini ülkeden atmak için 1979 yılında başlatılan ve on yıl süren savaştır. Bu savaşta dünyanın dört bir yanından gelen savaşçılar, Afgan mücahitler ile birlikte savaşmaya veya onları desteklemeye gönüllü olmuşlardır. Bu, El Kaide ağının ve Filistin, Malezya, Orta Asya ve Cezayir'e kadar olan sahadaki yerli dini şiddet hareketlerinin doğmasına yol açan bir bilinç yaratmıştır. Bu savaşta mücadele veren Müslüman gönüllüler (yani Afgan Araplar) tüm Ortadoğu coğrafyasındaki benzer motivasyonlu örgütler arasında efsanevi bir savaş gücü haline gelmişlerdir. Savaşın Sovyet döneminden sonra ise, bu Afgan Arapların çoğu uluslararası mücahitler olarak mücadelelerini pek çok ülkede sürdürmüşlerdir. Afgan Araplar tarafından başlatılan bu uluslararası dayanışma modeli yeni bir İslamcı kuşak tarafından taktiksel olarak kabul edilmiş ve bu uluslararası savaşçılar ortak davaları adına kendi ülkelerinden uzakta (Çeçenistan, Bosna, Irak ve Suriye gibi) düzenli olarak yerli savaşçıların yanında savaşmışlar ve El Kaide başta olmak üzere devamı niteliğindeki IŞİD gibi örgütlerin gerek kuruluşunda gerekse ses getiren eylemlerinde önemli roller oynamışlardır.[33]

Genel manada dini temelli terör olarak nitelendirebileceğimiz bu terör hareketi sadece ABD'yi tehdit etmekle kalmamış, dünyanın önemli bir bölümünü de tesiri altına almıştır. Küreselleşen bu terör dalgası farklı bir dünya öngörüsüne sahip olsa da, El Kaide ve IŞİD örneklerinde de görüldüğü üzere, Müslüman ülkeleri de hedef almaktadır. Söz konusu örgütler sıklıkla Müslüman ülkeleri yabancı unsurlardan temizleme niyetlerine de vurgu yapmaktadırlar. Müslümanların dünyanın her yerinde karşılaştıkları adaletsizliklere çözüm bulmak için takipçilerinin Batı dünyasına yönelik

[32] Heywood, a.g.e., 348.
[33] Martin, a.g.e., 211-212.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
topyekûn bir savaş yürüttüklerine işaret etmektedirler. Sözde işbirlikçilere öncelik verilerek, yerel hedeflere yönelik operasyonların teşvik edilmesi yoluyla bu amaca etkili bir şekilde ulaşılacağı düşünülmüştür.[34]

Bu çerçevede yeni terörizmin en güzel örneğini sunan El Kaide ve IŞİD gibi örgütlerin faaliyetlerini küresel seviyede yürüttükleri söylenebilir. Usame Bin Ladin'e göre El Kaide'nin amacı; ABD'nin Arap dünyasından çekilmesi, Batı yanlısı Müslüman devletlerin ve sistemlerin yıkılması ve Orta Doğu'da halife yönetiminde bir "İslam Devleti" kurulmasıdır. Yani ABD ve Batı'nın hakim olduğu küresel sisteme ve bu sistem içinde onlarla birlikte hareket eden İslam ülkelerine küresel bir meydan okumadır.[35] Ayrıca, söz konusu örgütler birbirinden oldukça farklı Yemen, Hindistan, Türkiye, Belçika, Suudi Arabistan, Kenya, ABD, İspanya, İngiltere, Fransa ve Almanya gibi ülkelerdeki saldırılarla ilişkilendirilmektedir ve dünyanın her yerinde hücreleri ya da yardımcı örgütleri bulunmaktadır ki, bu söz konusu örgütlerin küresel alanda faaliyet gösterdiklerinin ve küresel bir terörizmin günümüzün bir gerçekliği olduğunun kanıtı mahiyetindedir. Bu yeni terörizm herhangi bir zamanda herhangi bir yerde eylem gerçekleştirebilecek bir terörizm türü olarak ortaya çıkmamakta aynı zamanda hedeflerini uygarlıkla ilgili kavramlarla tanımlayarak potansiyel hedeflerini kitlesel şekilde artırır gözükmektedir.[36]

Diğer taraftan günümüzde terörizmin etkisinin ciddi bir şekilde artarak, uluslararası güvenliğe yönelik temel meydan okuma olarak görülmesinin bir diğer önemli nedeni ise yıkıcılığında görülen artıştır. Bazen "yıkıcı terörizm" olarak da nitelendirilen yeni terörizmin bu kadar yıkıcı olmasının üç nedeni bulunmaktadır. Birincisi, doğası gereği terörizme karşı savunma çok zor ve belki de imkansızdır. Terörizm, düzenli ordulardan farklı olarak sivil halktan ayırt edilemeyecek şekilde kamufle olmuş küçük gruplar ya da yalnız bireyler tarafından büyük bir gizlilik içerisinde gerçekleştirilen bir eylemdir. Bu tür zorluklar yeni terör taktiklerinin keşfedilmesiyle, özellikle intihar terörizmine yoğun şekilde başvurulmasıyla aşırı derecede artmıştır. Bu tür saldırıların azaltılması mümkün olsa da, doğası gereği tehdidin tamamen ortadan kaldırılması mümkün değildir. İkincisi terörizmin potansiyel kapsamı ve boyutu, modern teknoloji sayesinde ve özellikle de kitle imha silahlarının teröristlerin eline geçmesi olasılığı çerçevesinde ciddi şekilde artmıştır.

---

[34] Bülent Aras ve Şule Toktaş, "Al-Qaida, 'War on Terror' and Turkey," *Third World Quarterly* 28, no. 5 (2007): 1036.

[35] Atilla Sandıklı, *Türkiye'nin Jeopolitiği: Yumuşak Güç Savaşları ve Terörizm* (İstanbul: BİLGESAM Yayınları, 2015), 128-129.

[36] Heywood, a.g.e., 349.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
Örneğin nükleer terörizm olasılığı artık hayal ürünü bir olgu olmaktan çıkmış gözükürken, 11 Eylül olaylarından beri hükümetler, teröristlerin kimyasal ve biyolojik silah kullanması olasılığı çerçevesinde planlar yapmaya da başlamışlardır. Üçüncüsü, modern teröristler sadece kitle imha silahlarına daha kolay ulaşmamaktadırlar, aynı zamanda onları kullanma konusunda da daha fazla isteklidirler. Bunun nedeninin modern teröristlerin önceki terörist nesillere göre ahlaki ya da insani değerler tarafından daha az sınırlandırılmış olduğu varsayımıdır. İslami motivasyona sahip olduğunu iddia eden terörist gruplar bağlamında bu, İslam'ın değişmez düşmanı olan Batı toplumunu ve onun değerlerini şeytani ve özünde yozlaşmış olarak gören radikal nitelikli siyasi-dini bir ideolojiyle açıklanmaktadır.[37]

Bu duruma örnek olarak ise genellikle 11 Eylül olayları gösterilmektedir. 11 Eylül 2001 günü, saat 08:45'de, Boston'dan kalkıp Los Angeles yönündeki American Airlines'ın 11 sefer sayılı uçuşunu gerçekleştiren uçak, New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'nin kuzey kulesine çakılmıştır. Saat 09:05'teki United Airlines'ın aynı rotayı izleyen 175 sefer sayılı uçağı ise Dünya Ticaret Merkezi'nin güney kulesine çarpmıştır. Saat 09:39'da Washington'dan kalkıp Los Angeles'a giden American Airlines'ın 77 sefer sayılı uçağı ise Pentagon'a düşmüştür. Saat 10:00'da Newark'tan kalkıp San Fransisko'ya uçan United Airlines'ın 93 sefer sayılı uçağı ise Somerset'e çakılmış; dördüncü hedef olan Beyaz Saray'ın vurulmasını ise yolcuların isyanı (ya da Amerikan avcı uçağının eylemi) önlemiştir. Bu saldırılar sonucunda 3.000'e yakın insan öldürülmüş ve Amerikalı kurbanların yanı sıra 79 farklı milletten insan, yedi milyar doları bulan bir zarara yol açan bu saldırılar sırasında hayatlarını kaybetmişlerdir. 11 Eylül hiper terörizmi, yani hep daha da korkunç saldırıların gerçekleşeceği bir dünyayı haber vermektedir. 11 Eylül'ün önemi kolay kolay kontrol edilemeyen ve son derece yıkıcı bir güvenlik tehdidinin ortaya çıkışını temsil etmesidir. Bu tehdit neredeyse tarifsiz tahribat ve ölüme neden olma potansiyeline sahiptir ve kendisine karşı konulması neredeyse imkansızdır.[38]

Uluslararası Örgütlerin Yeni Terörizme Bakışı

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte rakipsiz kalan Batı ittifakının savunma örgütü olan NATO, takip eden süreçte gerçekleştirildiği genişleme

[37] Heywood, a.g.e., 350-352.

[38] Philippe Migaux, "El Kaide," çev. Bülent Tanatar, *Terörizmin Tarihi: Antikçağdan IŞİD'e* içinde (390-436), eds. Gerard Chaliand ve Arnaud Blin (İstanbul: Nora Kitap, 2016), s. 408-411 ve Heywood, a.g.e., 350.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
dalgalarıyla üye sayısını 29'a çıkararak yeni dönemde de askeri alanda dünyanın en önemli örgütü olmayı sürdürmüştür. Soğuk Savaş döneminde varlık sebebi olan Doğu Bloku'nun dağılmasını takiben, Soğuk Savaş sonrası dönemde kendine yeni bir varlık gerekçesi arayan NATO, bu dönemde tehdit listesinin başına terörü eklemiştir. Zira daha Nisan 1999'da Yeni Stratejik Konsept ile NATO, üyelerini tehdit edecek terörist faaliyetlerin giderilmesini görev alanı olarak tayin etmiştir. Bundan sonra NATO'nun tüm toplantı ve zirvelerinde terör ve terörizmle mücadeleye hep özel bir yer ayrıldığının altı çizilmelidir.[39]

11 Eylül 2001'de Amerika'nın terörist bir saldırıya maruz kalması üzerine, İttifak daha 1999'da Stratejik Konsept belgesinde üyelerinin güvenliğine yönelik en önemli risklerden biri olarak tanımladığı terörizme karşı aktif bir şekilde mücadeleye girişme kararı almış ve Avrupa-Atlantik alanının dışında ilk operasyonunu başlatarak, imkan ve kabiliyetlerinde son derece önemli bir dönüşüme gitmiştir. Bu durum NATO'nun Washington Uzlaşısı'nın 5. maddesi'nin[40] tarihte ilk defa kullanılması manasına da gelmektedir.[41] İttifak üyelerinden birine karşı yapılacak bir silahlı saldırının tüm üyelere yöneltilmiş bir silahlı saldırı olacağı ve bu saldırıya karşı tüm üyelerin müşterek karşılık vermesi anlayışına dayanan bu maddenin kullanımı, esasen NATO tarihinde de bir dönüşüme de işaret etmekte olup, NATO bu maddeyi terörizme karşı kullanıma almakla, terörizmi son derece önemli bir tehdit olarak gördüğünü ortaya koymuştur.

Diğer taraftan, NATO'nun resmi websitesi ziyaret edildiğinde faaliyet konuları arasında "Countering terrorism" (terörle mücadele) başlığının da yer alması NATO'nun uluslararası güvenliğe yönelik en önemli meydan

[39] Muharrem Ekşi, "Dönüşerek Varlığını Sürdüren NATO'nun 2000'lerdeki Yeni Rolü: DEAŞ/Terörizmle Mücadele ve Türkiye," *Bölgesel Araştırmalar Dergisi* 1, no. 3 (2017): 46.

[40] Taraflar, Kuzey Amerika'da veya Avrupa'da içlerinden bir veya daha çoğuna yöneltilecek silahlı bir saldırının hepsine yöneltilmiş bir saldırı olarak değerlendirileceği ve eğer böyle bir saldırı olursa BM Yasası'nın 51. Maddesinde tanınan bireysel ya da toplu öz savunma hakkını kullanarak, Kuzey Atlantik bölgesinde güvenliği sağlamak ve korumak için bireysel olarak ve diğerleri ile birlikte, silahlı kuvvet kullanımı da dahil olmak üzere gerekli görülen eylemlerde bulunarak saldırıya uğrayan Taraf ya da Taraflara yardımcı olacakları konusunda anlaşmışlardır. Böylesi herhangi bir saldırının ve bunun sonucu olarak alınan bütün önlemler derhal Güvenlik Konseyi'ne bildirilecektir. Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliği sağlamak ve korumak için gerekli önlemleri aldığı zaman, bu önlemlere son verilecektir. Bkz. Sebestyen L. v. Gorka, "5. Maddenin İşletilmesi: Beş Yıl Sonra", NATO Dergisi, 2006, https://www.nato.int/docu/review/2006/issue2/turkish/art1.html (17.09.2018).

[41] NATO, "Collective defence - Article 5" (12.06.2018), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topic s_110496.htm (17.09.2018).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

okumalardan biri olarak terörü gördüğünün kanıtı niteliğindedir.[42]

Ayrıca NATO Genel Sekreteri'nin 2017 yılına ilişkin Yıllık Raporu'nda yer alan "İstikrar Sağlama: Terörizmle Mücadele, Partnerlerle Çalışma" başlıklı bölümde; terörizmin tüm NATO üyesi ülkeleri etkilediği, onun müttefiklerin değerleri ile yaşam şekillerine yönelik uzun vadeli bir tehdit oluşturduğu, terörizmle mücadelenin kapsamlı ve koordine edilmiş uluslararası karşılığı da içeren karmaşık bir meydan okuma olduğu, NATO'nun terörle mücadeleye katkısının Amerika'ya 11 Eylül 2001'de gerçekleştirilen saldırıyı takiben Afganistan'da başladığı, bunun halen daha İttifakın en geniş kapsamlı operasyonu olduğu ve NATO'nun terörle mücadele çabalarının daha da genişlediği ifade olunarak, NATO'nun terör tehdidine ve terörle mücadeleye verdiği önem açık bir şekilde ortaya konulmuştur.

Nihayetinde 11-12 Temmuz 2018 tarihleri arasında Brüksel'de gerçekleştirilen NATO Zirvesi Sonuç Bildirgesi'nin 10. ve 11. maddelerinde[43]

---

[42] Daha fazla bilgi için bkz. "Countering Terrorism," *NATO* online, 18 Temmuz 2018, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_77646.htm.

[43] 10. madde "Uluslararası camianın terörizmle mücadelesinde, farkındalık ve analizler, hazırlık ve karşılık verme, yetenekler, yetenek inşası ve işbirliği ile operasyonlar aracılığıyla NATO'nun artırılmış bir rol oynayacağını taahhüt ediyoruz. Mayıs 2017'deki topaltımızda fikir birliğine vardığımız Hareket Planı'nı tamamen uygulayacağız ve onu 2018 yılının sonuna kadar değişen öncelikler ve belirmekte olan terörist tehditlere cevap verecek şekilde güncelleyeceğiz. NATO'nun terörle mücadeleye artırılmış katılımı, üzerinde mutabık kalındığı üzere, yeterli ve sürdürülebilir insan kaynağı ve mali kaynakla desteklenmelidir. Terörizme Karşı Savunma Çalışma Programı'nın inşasına devam ederken, el yapımı bombaları ve kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer tehditlere karşı savunmayı ve teknolojinin yanlış kullanımına karşı teröristlere karşılık vermeyi de içeren yeteneklerimiz ile teknolojilerimizi geliştirmeyi sürdüreceğiz. Geçerli ulusal ve uluslararası hukuka uyumlu ve ulusal gerekliliklere ve kısıtlamalara tabi üzerinde mutabık kalınan ve UNSCR 2396'a uyumlu olan yeni biyometrik veri politikası dönüş yapan yabancı terörist savaşçılar ve diğer tehdit edici aktörleri tanımlama kapasitemizi daha da artıracaktır. NATO, IŞİD/DAESH'i yenmek için Küresel Koalisyonu'nda bir parçasıdır ve AWACS ve havadan ikmal desteğini artırmaktadır. Ayrıca NATO, diğer partnerler ve özellikle AB ve BM gibi diğer uluslararası aktörlerle de katma değer yaratmak ve bütünlük sağlamak gibi amaçlarla mümkün olduğunca temaslarını sürdürecektir. Böylelikle, kapasite inşası ve diğer işbirliği faaliyetleri partner ülkelere kendi kendilerine terörizm ile mücadelede ve teröristlere güvenli liman olmama hususunda yardımcı olacak ve bu da dönüş olarak NATO'nun kendi güvenliğinin güçlendirilmesine de yardımcı olacaktır. Ayrıca NATO ittifak uzmanlığını kullanarak uluslararası çabaları tamamlayabilir. Partner ülkelerde, ilgilenen partner ülkeler ile işbirliği halinde, terörizm karşıtı kapasite inşa faaliyetlerinin haritasının çıkarılması NATO'ya hangi alanlarda artı değer yaratabileceğini tespit hususunda yardımcı olacaktır." 11. madde "Galler ve Varşova zirvelerinde mutabık kalınan vaatlerin yerine getirilmesi sonucunda, duruşumuzun güçlendirilmesinde önemli bir ilerleme sağladık. Bir yandan caydırıcılık ve kolektif savunma hususlarına yeniden vurgu yapılırken, diğer yandan da NATO'nun istikrar yaratma ve terörizme karşı savaşma kabiliyetinin devamlılığını temin ettik. Bir aradayız ve bir diğerimizi savunma hususundaki kabiliyetimiz ve isteğimiz son derece yüksek. Özel koşullara ilişkin uygun cevapları devamlı sunma imkanı verecek şekilde ittifaka geniş

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

terörizm tehdidi ve alınacak önlemlere değinilmiş olup, bu çerçevede NATO'nun terörle mücadelede artırılmış bir rol oynamaya ve müttefiklerini desteklemeye devam edeceği belirtilmiş, terörle mücadeleye ilişkin alınan önlemler ve bunların hayata geçirilmesine ilişkin uygulamalar ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.[44]

Dünyadaki 195 devletten 193'ünün[45] üye olması hasebiyle dünyanın en geniş katılımlı örgütü olan BM, özellikle 11 Eylül olaylarını takiben terörü daha ciddi bir tehdit olarak değerlendirmeye başlamıştır. Bu noktada, 11 Eylül olaylarının ardından BM Güvenlik Konseyi'nin 28 Eylül 2001 tarihinde gerçekleştirilen 4385 sayılı toplantısında kabul edilen 1373 sayılı kararı, BM'nin teröre bakışını ortaya koyması açısından son derece önemlidir. Söz konusu kararın girizgâhında, Güvenlik Konseyi öncelikle 11 Eylül 2001'de New York ve Pennsylvania'da meydana gelen terörist saldırıları açık bir şekilde kınamakta ve bu tür eylemlerin önlenmesi konusundaki kararlılığını ifade etmektedir. Ayrıca bu tür eylemlerin, uluslararası terörizmin diğer eylemleri gibi, uluslararası barış ve güvenliğe yönelik bir tehdit oluşturduğunu tekrar teyit etmektedir. Birleşmiş Milletler Antlaşması'na uygun bir şekilde, uluslararası barış ve güvenliğe yönelik olarak terörist eylemlerden kaynaklanan tehditlere karşı, tüm yollarla mücadele etme ihtiyacını da teyit etmiştir. Diğer taraftan kararda atılacak olan adımlar çerçevesinde yer alan 5 nolu madde de ise; terörizmin metotlarının ve uygulamalarının BM'nin amaçlarına ve prensiplerine aykırı olduğu gibi, terörist faaliyetleri finansa edici, planlayıcı ve teşvik edici faaliyetlerin de yine BM'nin amaçları ve prensipleri ile tezat oluşturduğu ilan edilmektedir. Ve diğer maddelerde de terörizm ile mücadele için üye devletlerin atması gereken adımlar ile alması gereken önlemlere işaret edilmektedir. Böylelikle belgenin genelinde uluslararası terörizmin uluslararası

yelpazede seçenekler sunmak için ve bir bölgeden daha çok potansiyel olarak çok sayıdaki yönden doğacak olan herhangi bir tehdide cevap vermek için gerekli tüm seviyelerdeki yeteneklerimizi devamlı hazır halde bulundurmaya kararlıyız. İttifakın caydırıcılık ve savunma duruşunun güvenilir, ahenkli ve esnek oluşunu ve tüm müttefiklerinin güvenliğini ve özgürlüklerini korumayı sürdürmek istediğimiz için, cevap verebilirliği artırma, hazırlık derecesini yükseltme ve ikmal imkanlarını geliştirme stratejik önemdedir. İttifakın etkinliğini artırmak için caydırıcılık ve savunma duruşunu güçlendirecek gerekli askeri bileşenleri sürekli olarak değerlendirmeye devam edeceğiz." Bkz., "Brussels Summit Declaration," *NATO* online, 11 Temmuz 2018, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_07/20180713_ 180711-summit-declaration-eng.pdf.

[44] "Brussels Summit Declaration," *NATO* online.

[45] "How many Countries are there in the World?," *Worldometers* online, Erişim Tarihi: 11 Temmuz 2018, http://www.worldometers.info/geography/how-many-countries-are-there-in-the-world/.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
güvenliğe yönelik önemli bir tehdit olduğuna işaret edilerek, önlenmesi ve ortadan kaldırılması için tüm üyelerin müşterek çalışmasına duyulan ihtiyaca vurgu yapılmaktadır.[46]

Aynı zamanda Amerika'ya yönelik olarak gerçekleştirilen 11 Eylül saldırılarının hemen ertesinde 28 Eylül 2001 tarihinde kabul edilen 1373 sayılı Güvenlik Konseyi kararıyla "Terörle Mücadele Komitesi" de kurulmuştur. Onbeş Güvenlik Konseyi üyesinin tamamını kapsayan Komite, üye ülkelerden kendi ülkelerinde, bölgelerinde ve dünya genelinde yürütecekleri terörle mücadele faaliyetlerine ilişkin yasal ve kurumsal kabiliyetlerini geliştirmeyi hedefleyen bir takım tedbirleri hayata geçirmelerini talep eden 1373 sayılı kararın uygulamasının gözetimi ile görevlendirilmiştir. Ayrıca söz konusu karar, mümkün olan en kısa sürede, üye devletlere, uluslararası terörizmle mücadele eden yasal enstrümanların bir parçası olma çağrısında bulunmuştur.[47]

Diğer taraftan, BM Genel Kurulu 8 Eylül 2006 tarihinde Küresel Terörle Mücadele Stratejisi'ni kabul etmiştir. Bu strateji terörle mücadele ile ulusal, bölgesel ve uluslararası çabaları geliştirmek için kendine özgü küresel bir enstrümandır. Bu stratejinin kabulüyle ilk defa tüm üye devletler terörizm ile mücadele için ortak bir stratejik ve operasyonel yaklaşım üzerinde fikir birliğine varmışlardır. Bu ise, sadece terörizmin tüm çeşitlerinin ve dışa vurumlarının kabul edilemez olduğuna ilişkin açık bir mesaj göndermekle kalmayıp, aynı zamanda terörle mücadele ve onu önlemek için bireysel ve kolektif somut adımlara ilişkin bir kararlılığı da temsil etmektedir. Bu somut adımlar, terörle mücadele için devlet kapasitesinin güçlendirilmesinden BM'nin sisteminin terörizmle mücadele faaliyetleri için daha iyi koordine edilmesine kadar çok geniş bir yelpazedeki önlemleri içermektedir. Bu stratejinin kabul edilmesi, Eylül 2005 Zirvesi'nde dünya liderleri tarafından verilen taahhüdün gerçekleşmesini sağladığı gibi, "Terörizme Karşı Birleşmek: Bir Küresel Terörle Mücadele Stratejisi için Tavsiyeler" başlıklı 2 Mayıs 2006 tarihli raporda Genel Sekreter'in önerdiği unsurların da hayata geçirilmesine vesile olmuştur. 2016 yılında BM Küresel Terörle Mücadele Stratejisi'nin 10. yılı kutlanmıştır.[48]

Takip eden süreçte BM bünyesinde bu kez de Genel Kurul'un 15 Temmuz 2017 tarih ve 71/291 nolu kararıyla "Birleşmiş Milletler Terörle

---

[46] "Resolution 1373 (2001)," *BM* online, 28 Eylül 2001, https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement.

[47] "About the Counter-Terrorism Committee," *BM* online, Erişim Tarihi: 9 Eylül 2018, https://www.un.org/sc/ctc/about-us/.

[48] "UN Global Counter-Terrorism Strategy," *BM* online, Erişim Tarihi: 9 Eylül 2018, https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/un-global-counter-terrorism-strategy.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
Mücadele Ofisi" kurulmuştur. Ofisin beş temel fonksiyonu bulunmakta olup, bunlardan ilki Birleşmiş Milletler sistemi yoluyla Genel Sekretere tevdi edilen terörle mücadeleye ilişkin Genel Kurul direktiflerini yönetmek; ikincisi, BM Küresel Terörle Mücadele Stratejisi'nin dört ayağının dengeli bir şekilde uygulanmasını sağlamak için 38 Terörle Mücadele Uygulama Görev Gücü arasında koordinasyonu ve uyumu arttırmak; üçüncüsü, BM'nin terörizmle mücadele için kapasite inşa desteğinin üye ülkelere daha etkili bir şekilde erişimini sağlamak; dördüncüsü, BM terörizmle mücadele çabalarının görünürlüğünü, müdafiliğini ve kaynak mobilizasyonunu geliştirmek ve son olarak BM sisteminde terörle mücadeleye verilen önceliğin ve şiddet içeren aşırılıkçılığın önlenmesi hususundaki önemli görevin sıkı bir şekilde Strateji'den temellenmesini sağlamaktır.[49]

Görüldüğü üzere BM hem Genel Kurul hem de icracı Güvenlik Konseyi düzeyinde terörizmle mücadele hususunda kabul ettiği pek çok kararda, terörizmin uluslararası güvenliğe yönelik en önemli meydan okumalardan biri olduğunu kabul etmekte ve kurguladığı çok sayıda yapılanmayla terörizmin uluslararası güvenliğe teşkil ettiği tehdidi bertaraf etmek için gerekli tedbirleri almaya çabalamaktadır.

Diğer taraftan, temelleri ilk olarak 1996 yılında Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC), Rusya Federasyonu (RF), Kırgızistan, Tacikistan ve Kazakistan tarafından üye ülkeler arasında güvenin arttırılması, sınır bölgelerinin silahsızlandırılması ve bölgesel işbirliğinin teşvik edilmesi amacıyla "Şangay Beşlisi" adıyla atılmış olan ŞİÖ, Batı güvenlik yapılanmasının dışında kalan Rusya ile Çin gibi iki büyük gücü içinde barındıran önemli bir örgüttür. Esasen bölgesel bir güvenlik yapılanması olarak temelleri atılan örgütün de terörizm tehdidine hassasiyetle yaklaştığı ve bu alanda adımlar attığı görülmektedir.[50]

ŞİÖ, Kazakistan, Çin, Kırgızistan, RF, Tacikistan ve Özbekistan tarafından 2001 yılında kurulmuştur. 8-9 Haziran 2017 tarihlerinde Astana'da gerçekleştirilen Zirve toplantısında ise Pakistan ile Hindistan da örgüte üyelik hakkı kazanmışlardır. Temel amaçları arasında üye devletler arasında karşılıklı güven ve komşuluğu geliştirmek, bölgedeki barışı, güvenliği ve istikrarı sürdürmek ve sağlamak olan örgüt, güvenlik temelli bir yapılanmadır.[51]

Terörle mücadele ŞİÖ'nün önceliği ve güvenlik işbirliğinin temelidir.

---

[49] "United Nations Office of Counter-Terrorism," BM online, 9 Eylül 2018, https://www.un.org/en/counterterrorism/.

[50] "Şanhay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ)," *T.C. Dışişleri Bakanlığı* online, Erişim Tarihi: 9 Eylül 2018, http://www.mfa.gov.tr/sanghay-isbirligi-orgutu.tr.mfa.

[51] "The Shanghai Cooperation Organisation," *SCO* online, 1 Eylül 2017, ttp://eng.sectsco.org/about_sco/.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Genel olarak, üye devletler arasındaki terörizmle mücadele alanındaki işbirliğinin gerekliliği büyük ölçüde örgütün kapsadığı sahadaki terörist faaliyetlerin yarattığı tehditten kaynaklanmaktadır.[52] Örgüt kuruluşundan bu yana terörizme ilişkin olarak ondan fazla yasal doküman benimsemiştir. Örneğin 15 Haziran 2001 tarihli "Terörizm, Ayrılıkçılık ve Aşırılıkçılıkla Mücadeleye İlişkin Şangay Uzlaşısı" adlı belge ŞİÖ'nü terörizme karşı mücadele hususunda açık taahhütte bulunan ilk uluslararası örgütlerden biri yapmıştır.[53]

7 Haziran 2002 tarihli "Bölgesel Terör Yapısına İlişkin Şangay İşbirliği Örgütü Üye Devletleri Arasında Anlaşma" adlı belgede terörizmin ayrılıkçılık ve aşırılıkçılık ile birlikte uluslararası barış ve güvenliğe, üye ülkeler arasındaki dostluk ilişkilerinin gelişimine ve hatta temel haklar ile insan haklarına yönelik önemli bir tehdit oluşturduğunun farkına varıldığı ifade olunmaktadır.[54] 16 Haziran 2009 tarihli "Şangay İşbirliği Örgütü'nün Terörizme Karşı Uzlaşısı" adlı belge, "Terörizm, Ayrılıkçılık ve Aşırılıkçılıkla Mücadeleye İlişkin Şangay Uzlaşısı" adlı kararı daha somut hale getirmiştir. 27 Haziran 2007 tarihli ŞİÖ'ne üye ülkeler arasında ortak askeri tatbikatlar düzenlenmesine ilişkin anlaşma, terörizmle mücadele amacı taşıyan ortak harekatlar düzenlenmesi için uzun vadeli organizasyonel ve yasal kurumsal bir zemin hazırlamıştır. 16 Haziran 2009 tarihinde ise "ŞİÖ Üyeleri arasında Terörizm, Ayrılıkçılık ve Aşırılıkçılıkla Mücadele Hususunda İşbirliği Programı 2010-2012" adlı belge kabul edilmiştir. Ve yine 16 Haziran 2009 tarihinde "Şangay İşbirliği Örgütü'ne Üye Devletlerinin Antiterörizm Birimleri için Personel Eğitimine İlişkin Anlaşma" adlı belge imzalanmıştır.[55]

Diğer taraftan, terörizme karşı daha etkili bir mücadele yürütmek için örgüt içerisinde müstakil olarak 2004 yılında ŞİÖ'nün Bölgesel Anti-Terörizm Yapısı kurulmuştur. Örgütün websitesinde yer alan örgüt direktörü Yevgeniy Sergeyevich Sysoyev'in açılış konuşmasında, Sysoyev ŞİÖ'nün kuruluşundan bu yana üye devletlerin güvenliğine yönelik gerçek bir tehdit teşkil eden terörizm, ayrılıkçılık ve aşırılıkçılık gibi tehditlerle mücadeleye büyük bir

---

[52] Zhao Xiaodong, "The Shanghai Cooperation Organisation and Counter-Terrorism Cooperation," *Institute for Security and Development Policy*, (2012): 8.

[53] Xiaodong, a.g.e., s. 11.

[54] "Agreement Between State Members of The Shanghai Cooperation Organization on Regional Anti-Terrorist Structure of June 7, 2002," CIS Legislation, Erişim tarihi: 9 Eylül 2018, http://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=3857.

[55] Xiaodong, a.g.e., 11-12.

öncelik verildiğini ifade etmiştir.[56]

Ayrıca örgütün amaçları arasında, terörizm başta olmak üzere belirtilen tehditlerle mücadele için üye devletlerin yanı sıra uygun uluslararası örgütlerle işbirliği yapılması gerekliliği üzerinde durulmakta ve terörizmle mücadele için uluslararası literatürle de uyumlu gerekli yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesinin yanı sıra yine uluslararası aktörlerle işbirliği halinde ortak askeri operasyonlar düzenlenmesinin önemine de işaret edilmektedir.[57]

Diğer taraftan 11-12 Eylül 2014 tarihlerinde Duşanbe'de gerçekleştirilen ŞİÖ'nün 13. Yıllık Devlet Başkanları Zirvesi'nde masadaki en önemli konulardan biri Irak ve IŞİD tehdidi olmuştur. Örgüt üyesi ülkelerin kendi topraklarında bulunan silahlı militanların savaşmak üzere Suriye ve Irak'a geçtiklerine dair kuvvetli emareler bulunmakta olup, örgüt üyeleri Suriye ve Irak'ta mevcut istikrarsızlıktan daha çok bu militanların dönüşü ihtimalinden endişe etmektedirler. Bölgede dini temelli radikal bir hareketin ortaya çıkması Orta Asya Cumhuriyetleri açısından kritik bir güvenlik tehdidi olarak algılanmaktadır. Bu durum Uygur Türkleri üzerindeki baskıyı her geçen gün artıran Pekin yönetimi tarafından da suiistimal edilmeye açık bir unsur olarak değerlendirilmektedir. ŞİÖ üyelerinin en önemli motivasyonu tehdit algılamaları olup, IŞİD tehdidinin Şangay zemininde "ortak tehdit algılamasını" pekiştirici bir etki yarattığı söylenebilir.[58]

Görüldüğü üzere ŞİÖ de diğer uluslararası yapılanmalar gibi terörizmi gerek üyelerinin gerekse uluslararası toplumun güvenliğine yönelik öncelikli bir tehdit olarak görmekte ve aynı diğer örgütler gibi terörizmle mücadele için kendi bünyesinde müstakil bir terörle mücadele biriminin hayata geçirilmesine ön ayak olmaktadır ki, bu durum terörizm tehdidine ve terörizmle mücadeleye ŞİÖ'nün verdiği önemin bir kanıtı niteliğindedir.

Sonuç

Esasen 90'lı yılların ortasına kadar geri götürülebilecek olan "yeni terörizm" ifadesinin kullanıma ilişkin, genel olarak, 11 Eylül tarihi referans verilmektedir. 11 Eylül saldırısı gerek hedefi gerekse düzenleniş şekli ve neden olduğu can kaybı dolayısıyla, tüm dünyada tam bir şok etkisi yaratmış ve "yeni terörizm"in başlangıcı olarak kabul edilmiştir.

---

[56] "Regional Anti-Terrorist Structure of Shanghai Cooperation Organization," *RATS* online, Erişim tarihi: 9 Eylül 2018, http://ecrats.org/en/.

[57] Xiaodong, a.g.e., 12.

[58] "Şanghay İşbirliği Örgütü Zirvesi'nin Ardından: Tehdidin Yeni Adı IŞİD," *Aljazeera* online, 13 Eylül 2014, http://www.aljazeera.com.tr/gorus/sanghay-isbirligi-orgutu-zirvesinin-ardindan-tehdidin-yeni-adi-isid.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Esasen siyasal amaçlı şiddet kullanımı olarak özetlenebilecek olan terörizm her çağda ve dönemde görülmektedir. Terörizmin eski ve yeni olarak etiketlenmesinin nedeni ise 11 Eylül saldırılarıyla ete kemiğe bürünen terörizmin örgütlenmesi ve kullandığı metotlarda, öncekinden önemli bir kopuşun yaşanmasıdır. Bu çerçevede yeni terörizm öncekilerin aksine tüm dünyayı eylem sahası kabul ederek, terörizmin küresel bir boyut kazanmasını sağlamıştır. Ayrıca yeni terörist organizasyonlar önceki katı hiyerarşik yapısından sıyrılarak, gevşek ağ tipi bir örgütlenmeyi tercih etmişlerdir. İdeolojik olarak geleneksel terör örgütlerinin etnik/milliyetçi ya da sağ-sol ayrımına dayanan motivasyonlara sahip olmalarına karşın, yeni terörizmin motivasyonu daha ziyade dini temelli mistik bir yapıdadır. Eski terörist organizasyonlar eylemlerinde silah ve bomba gibi klasik silah ve araç-gereçleri tercih etmelerine rağmen, yeni terörist organizasyonlar Sovyetlerin dağılmasının yarattığı boşluktan da faydalanarak, kitle imha silahları adı verilen yüksek tahrip gücüne sahip silahları da eylemlerinde kullanabilmektedirler. Son olarak eski terörist organizasyonlar kurbanlarının tespitinde cerrahi bir hassasiyetle hareket ederken, yeni terörist organizasyonlar kurbanlarında ayrım gözetmezler ve mümkün olduğunca çok insanı öldürmeyi amaç edinmektedirler.

Tüm bu özellikleri ile yeni terörizm Soğuk Savaş sonrası tehdit algılamalarında da ön plana çıkmaya başlamıştır. Özellikle yeni terörizmin tüm dünyaya yayılarak küresel bir boyut kazanması ve tahrip gücünün de daha önce hiç olmadığı kadar artması gibi hususlar, uluslararası güvenliğe yönelik tehdit sıralamasında terörizmi üst sıralara taşımış olup, bunun en güzel örneği El Kaide ve o ekolü temsil eden IŞİD'in tüm dünyada gerçekleştirdiği eylemlerde, çok sayıda insanın hayatına kast etmesidir.

Tabi bu husus küresel arenanın en önemli aktörleri olan NATO, BM ve ŞİÖ gibi örgütler tarafında da tasdik edilmiş ve söz konusu örgütler, özellikle 11 Eylül sonrası dönemde, kabul ettikleri kararlar ile terörizmi uluslararası güvenliğe yönelik en önemli tehdit olarak etiketlemişler ve terörle mücadeleye verdikleri önemi göstermek için her biri kendi bünyelerinde müstakil terörle mücadele birimleri de teşkil etmiştirler.

Tüm bu hususlar, kullandığı yeni yöntemler ve organizasyon yapısıyla "yeni terörizm" olarak adlandırılan terörün günümüzde uluslararası güvenliğe yönelik en önemli meydan okumayı teşkil ettiğinin genel olarak kabul gördüğünü ortaya koymaktadır.

Kaynakça

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

"About the Counter-Terrorism Committee." *BM* online. Erişim Tarihi: 9 Eylül 2018. https://www.un.org/sc/ctc/about-us/.

"Agreement Between State Members of The Shanghai Cooperation Organization on Regional Anti-Terrorist Structure of June 7, 2002." CIS Legislation. Erişim tarihi: 9 Eylül 2018. http://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=3857.

Aras, Bülent ve Toktaş, Şule. "Al-Qaida, 'War on Terror' and Turkey." *Third World Quarterly* 28, no. 5 (2007): 1033-1050.

Booth, Ken ve Dunne, Tim. *Terror in Our Time*. New York: Routledge, 2012.

"Brussels Summit Declaration." *NATO* online. 11 Temmuz 2018. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_07/20180713_180711-summit-declaration-eng.pdf.

"Countering Terrorism." *NATO* online. 18 Temmuz 2018. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_77646.htm.

Çitlioğlu, Ercan ve Dedemen, Fatih. "Terörizmi Anlamak." *Güvenlik Bilimleri Dergisi* 3, no. 2 (2014): 25-39.

Deutch, John. "Terrorism." *Foreign Policy*, no. 108 (1997): 10-22.

Duyvesteyn, Isabelle. "How New Is the New Terrorism?." *Studies in Conflict & Terrorism* 27, no. 5 (2004): 439-454.

Ekşi, Muharrem. "Dönüşerek Varlığını Sürdüren NATO'nun 2000'lerdeki Yeni Rolü: DEAŞ/Terörizmle Mücadele ve Türkiye." *Bölgesel Araştırmalar Dergisi* 1, no. 3 (2017): 43-72.

Field, Antony. "The 'New Terrorism': Revolution or Evolution?." *Political Studies Review* 7, no. 2 (2009): 195–207.

Gençtürk, Tuğçe. "Terör Kavramı ve Uluslararası Terörizme Farklı Yaklaşımlar." *Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi*, (2012): 1-11, Erişim Tarihi: 03 Eylül 2018, http://sam.baskent.edu.tr/makaleler/tgencturk/TerorUluslararasi.pdf.

Gofas, Andreas. "'Old' vs. 'New' Terrorism: What's in a Name?." *Uluslararası İlişkiler* 8, no. 32 (2012): 17-32.

Gorka, Sebestyen L. v. (2006), "5. Maddenin İşletilmesi: Beş Yıl Sonra", NATO Dergisi, https://www.nato.int/docu/review/2006/issue2/turkish/art1.html (17.09.2018).

Heywood, Andrew. *Küresel Siyaset*. Çev. Nasuh Uslu ve Haluk Özdemir. Ankara: Adres Yayınları, 2013.

How many Countries are there in the World?." *Worldometers* online. Erişim Tarihi: 18 Temmuz 2018.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
http://www.worldometers.info/geography/how-many-countries-are-there-in-the-world/.

Kanat, Selim. "Terörizmin Dünü Bugünü Yarını: Siyasal Gerçekçi Bir Değerlendirme." *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 19, no. 3 (2014): 195-210.

Lewis, Bernard. *Haşhaşiler: İslam'da Radikal Bir Tarikat*. Çev. Kemal Sarısözen. İstanbul: Kapı Yayınları, 2018.

Martin, Gus. *Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar*. Çev. İhsan Çapçıoğlu ve Bahadır Metin. Ankara: Adres Yayınları, 2013.

Merari, Ariel. "Ayaklanma Stratejisi Olarak Terörizm." çev. Bülent Tanatar, *Terörizmin Tarihi: Antikçağdan IŞİD'e*, eds. Gerard Chaliand ve Arnaud Blin, 25-63. İstanbul: Nora Kitap, 2016.

Migaux, Philippe. "El Kaide," çev. Bülent Tanatar, *Terörizmin Tarihi: Antikçağdan IŞİD'e*, eds. Gerard Chaliand ve Arnaud Blin, 390-436. İstanbul: Nora Kitap, 2016.

NATO (2018), "Collective defence - Article 5", https://www.nato.int/cps/en/ natohq/topics_110496.htm (17.09.2018).

Rathbone, Anne ve Rowley, Charles K.. "Terorism." *Public Choice* 111, no. 1/2 (2002): 9-18.

"Regional Anti-Terrorist Structure of Shanghai Cooperation Organization." *RATS* online. Erişim tarihi: 9 Eylül 2018. http://ecrats.org/en/.

"Resolution 1373 (2001)." *BM* online, 28 Eylül 2001, https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement.

Sandıklı, Atilla. *Türkiye'nin Jeopolitiği: Yumuşak Güç Savaşları ve Terörizm*. İstanbul: BİLGESAM Yayınları, 2015.

Sandler, Todd. "New frontiers of Terrorism Research: An Introduction." *Journal of Peace Research* 48, no. 3 (2011): 279-286.

"Şanghay İşbirliği Örgütü Zirvesi'nin Ardından: Tehdidin Yeni Adı IŞİD." *Aljazeera* online. 13 Eylül 2014. http://www.aljazeera.com.tr/gorus/sanghay-isbirligi-orgutu-zirvesinin-ardindan-tehdidin-yeni-adi-isid.

Spencer, Alexander. "Questioning the Concept of 'New Terrorism'." *Peace Conflict & Development*, no. 8 (2006): 1-33.

"Şanhay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ)." *T.C. Dışişleri Bakanlığı* online. Erişim Tarihi: 9 Eylül 2018. http://www.mfa.gov.tr/sanghay-isbirligi-orgutu.tr.mfa.

Tilly, Charles. "Terror, Terrorism, Terrorists." Theories of Terrorism: A Symposium'da sunulan bildiri, Washington, DC, Mart 2004.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

"Terör", TDK Büyük Türkçe Sözlük, Erişim Tarihi: 03 Ekim 2018. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts.

"The Shanghai Cooperation Organisation." *SCO* online. 1 Eylül 2017. ttp://eng.sectsco.org/about_sco/.

"UN Global Counter-Terrorism Strategy." *BM* online. Erişim Tarihi: 9 Eylül 2018. https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/un-global-counter-terrorism-strategy.

"United Nations Office of Counter-Terrorism." BM online. 9 Eylül 2018. https://www.un.org/en/counterterrorism/.

Xiaodong, Zhao. "The Shanghai Cooperation Organisation and Counter-Terrorism Cooperation." *Institute for Security and Development Policy*, (2012): 1-25.

Yayla, Atilla. "Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve." *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 4, no. 1 (1990): 335-385.

Abstract

Terrorism is not a modern phenomenon, but it has a very long historical background. There is no doubt that the most important breaking point in the recent past in terms of terrorism was the September 11 attacks. Although these attacks are considered to be the beginning of new terrorism, there are also those, who took the beginning of the new terrorism to the mid-90s. It can be said that the parameters of terrorism, which we can characterize as traditional terrorism Until the September 11 attacks, have changed significantly. The September 11 attacks, both its target, and acting style and the loss of life caused by it, have created a complete shock effect all over the world and therefore considered to be the beginning of "new terrorism". In fact, terrorism, which can be summarized as the use of violence for political purposes, has seen in every era and period of history. The reason for labeling terrorism as old and new is breaking in its organization and used methods, which were realized by September 11 attacks, from the "old" one. In this framework, new terrorism has made it possible for terrorism to take on a global dimension by accepting the whole world as a place of action, unlike the old one. In addition, new terrorist organizations prefer to organize loose network type by stripping away from the previous strict hierarchical structure. Ideologically, the traditional terrorist organizations had ethnic / nationalist or left-right discrimination motives, but the new motivation for terrorism is a more religious-based mystical structure. Although old terrorist organizations prefer classic weapons and equipment such as weapons and bombs in their actions, new terrorist

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

organizations can also use weapons with high destructive power, known as weapons of mass destruction, by taking advantage of the suitable environment created by the disintegration of the Soviet Union. Finally, while old terrorist organizations act with a surgical sensitivity in the detection of their victims, new terrorist organizations do not discriminate in their victims and aim to kill as many people as possible. With all these features, the new terrorism has also come to the forefront in the post-Cold War threat perceptions. The new terrorism has been carried higher place in the order of threats to international security, because of it gains global dimensions by spreading to the whole world and its destruction power has increased as never before. The best example of this situation is the actions, which was spread all over the world and caused to death of so many people, taken by Al Qaeda and Islamic State of Iraq and the Levant, represented the same tradition with former. Of course, this issue has also been identified by organizations such as NATO, UN and SCO, the most important actors of the global arena, and they have labeled terrorism as the most important threat to international security, especially in the aftermath of September 11, each of them constitutes independent terrorist units in their own structures. All these aspects revealed that terrorism, which is called "new terrorism" with its new methods and organizational structure, is generally regarded as the most important challenge for international security, today.

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE MARMARA ÜNİVERSİTESİ